

СЕКЦІЯ 8. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Переосмислення призначення «філософії» у вищій школі України в контексті досвіду Оксфордського університету бакалаврської програми «Філософія, політика та економіка»

Маруховська-Картунова О. О.

*кандидат філософських наук, доцент,
зав. секції суспільних наук, доцент КІМЗД,*

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

email: OlgaM@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-5207-0671

Необхідність переосмислення призначення філософського знання у сучасній системі вищої освіти України у зв'язку з широкомасштабною агресією росії проти України, радикальними суспільно-політичними, економічними і євроінтеграційними перетвореннями в нашій країні актуалізує проблему визначення змісту, структури, функцій та спрямованості базового фундаментального курсу «Філософія».

Про велику значущість викладання «Філософії» у вищій освіті свідчить те, що 20 років тому з 2002 р. за регламентом ЮНЕСКО почав відзначатися *Міжнародний день філософії*, який на 33-ій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО у 2005 р. перейменовано у *Всесвітній день філософії*, котрий щорічно відзначається по всьому світові більш ніж у 70-ти країнах-членах ЮНЕСКО. Цікаво, що актуальною темою XXIII *Всесвітнього філософського конгресу*, який проводиться Міжнародною федерацією філософських товариств (FISP) як найвищою неурядовою Всесвітньою організацією з філософії, була тема «*Філософія як запит та спосіб життя*». У своєму зверненні до учасників Конгресу його Президент, професор Вільям Л. Макбрайд, зазначив про необхідність переосмислення сучасного призначення «Філософії» та звернув увагу «на посилення її практичної функції-актуалізації як «наставниці життя», здатної допомагати людям формувати почуття спільності, глобального поняття «ми» і загалом вирішувати реальні життєві завдання» [1].

Дійсно, що «Філософія» завдяки своїй фундаментальності як найдавніша наука з часів Античності («усе пішло від давніх греків»-від філософії Піфагора як «любові до мудрості») визначає ціннісні орієнтири світогляду людини та здатна бути базовим елементом культури. Так, ще давньоримський філософ *Цицерон вважав філософію «матір'ю всіх наук», «царицею всіх наук»*. Саме з цієї причини всесвітньо відомий вчений, найвидатніший фізик ХХ століття, Лауреат Нобелівської премії Альберт Ейнштейн, коли його запитали про значення та роль філософії для науки, відповів, що філософія-це фундамент, «мати наукових шукань» [2].

Слід погодитися з твердженням відомого українського філософа Євгена Бистрицького, який слушно і справедливо проголошує про призначення філософії: «Філософія потрібна для розвитку здатності думати, тобто бути вченим та навченим щодо будь-якої наукової дисципліни. *Філософія* у цьому сенсі як дисципліна навчання-**універсальна, всезагальна**. Без викладання її ми матиме натаскано-навчених не дуже чи зовсім не здатних самостійно і творчо думати. Філософія, про що знають у розвинутих

країнах та про що свідчить сам історичний генезис наук, є **базовою дисципліною для всіх** наукових дисциплін. ... Відмовляючись від філософських дисциплін, ми кажемо-нам не дуже потрібна, або зовсім не потрібна, самосвідома, критично мисляча, вільна людина з розвинутим духовним світом» [3]. Виходячи з цих положень, треба зазначити, що підготовка вузькоспеціалізованих фахівців без базових знань з філософії як *універсальної та всезагальної науки* дає нам спеціалістів, які не здатні зрозуміти закони та закономірності всезагального розвитку природи, суспільства, мислення та духовної культури. «Орієнтація на вузьких професіоналів, характерна для минулого століття, поступово зникає... У ХХІ ст. потрібен спеціаліст, здатний гнучко перебудувати напрям та зміст своєї діяльності ... Вузькопрофесійна підготовка поступово вимивається із системи вищої освіти...».

В цьому зв'язку можна навести як приклад, універсальність вищої освіти нового британського прем'єр-міністра Ріші Сунака, який як і Ліз Трасс, здобув в Оксфордському університеті не вузькопрофільну, а фундаментальну вищу освіту за спеціальністю **«Філософія, політика та економіка»**, як і багато відомих представників сучасного британського істеблішменту. Відомо, що «У Британії-десятки прекрасних університетів. Однак п'ять із шести претендентів, які вийшли до другого туру перегонів на місце голови Консервативної партії й за сумісництвом прем'єра, включаючи головного фаворита Бориса Джонсона, вчилися в Оксфорді. З тих 11-ти політиків, які спочатку заявили про бажання балотуватися в лідери торі, вісім-колишні студенти Оксфорду. Ба більше, у п'яти з них-диплом з однієї й тієї ж спеціальності» [4]. І ця спеціальність в Оксфордському університеті називається **«Філософія, політика та економіка»** (англійська аббревіатура-як РРЕ), яка, по суті справи, є «путівкою у велику політику» [4]. Ця бакалаврська програма з переліком навчальних дисциплін в Оксфордському університеті, розрахована на три роки навчання і представлена у таблиці [5].

1-й рік навчання	2-й та 3-й роки навчання
<p>Навчальні курси, обов'язкові до вивчення за напрямками дисциплін:</p> <ol style="list-style-type: none"> Філософія <ul style="list-style-type: none"> Основи філософії. Філософія моралі. Елементарна логіка. Політичні науки <ul style="list-style-type: none"> Основи політичної теорії. Основи порівняльної політики. Політичний аналіз (використовуючи емпіричну методологію). Економіка <ul style="list-style-type: none"> Мікроекономіка: функціонування ринкової економіки. Макроекономіка: співпраця з національним виробництвом та зайнятістю населення, а також курс валют. Математичні техніки, використовувані в економіці. 	<p>Студенти продовжують навчання за трьома основними напрямками, як:</p> <ol style="list-style-type: none"> Філософія-етика; основи сучасної філософії; знання та реальність; «Держава» Платона; «Нікомахова етика» Арістотеля. Політичні науки-порівняльна політика; британська політика та уряд з 1900 р.; політичні теорії; міжнародні відносини; політична соціологія. Економіка-мікроекономіка; макроекономіка; кількісна економіка. <p>Дисципліни за вибором:</p> <ol style="list-style-type: none"> Філософія. Неокантіанство; філософія Людвіга Вітгенштайна; Політичні науки. Політика країн Центральної та Західної Африки; політика сучасного Китаю; Економіка. Міжнародна економіка; економіка країн, що розвиваються; філософія та економіка навколишнього середовища.
Підсумкове оцінювання	Підсумкове оцінювання
Три письмові екзамени	Вісім письмових екзаменів.

Враховуючи вищенаведене, на наш погляд, необхідно призначення у вищій школі

України як обов'язкових компонентів згідно загальних компетентностей Стандартів різних спеціальностей бакалаврського рівня вищої освіти наступних навчальних дисциплін:

1-й рік навчання	2-й та 3-й роки навчання
Навчальні курси, обов'язкові до вивчення: 1. Історія України та української культури 2. Економічні науки: • Мікроекономіка.	Навчальні курси, обов'язкові до вивчення: 1. Філософські науки: • Філософія. • Логіка. 2. Політичні науки: • Політологія. 3. Економічні науки: • Макроекономіка. • Міжнародна економіка.

Виконання такої мети неможливе без врахування стратегічних орієнтирів демократичної трансформації вищої освіти України в контексті «Рішення Національного Агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу», тому що відомо, що «наша зброя-освіта, яка без потужної історико-культурної складової не може виховати громадянина та патріота» [6]. В цьому зв'язку гідною відповіддю на руйнування росією шкіл та університетів, на геноцид українського народу є більш широке, глибоке та об'єктивне вивчення «Історії України та української культури» «в поєднанні з вивченням інших засадничих гуманітарних та соціальних наук, які формують громадянську ідентичність і патріотизм» [6]. У зв'язку з цим, в теперішній складний для України час НАЗЯВО «акцентує увагу на необхідності посилення історико-культурного компоненту як обов'язкової складової вищої освіти» та залишає за собою консультативний моніторинг та зовнішнє оцінювання якості забезпечення відповідної складової в освітніх програмах» [6].

Список використаних джерел

1. Предборська І. Філософія як запит та спосіб життя: Інформаційно-аналітичний огляд XXIII світового філософського Конгресу. *Філософія освіти*. 2013. № 2 (13). С. 7-23.
2. Чому філософія-наука всіх наук. URL: <https://ukrpublic.com/navchannia/chomu-filosofiya-nauka-vsikh-nauk> (Дата звернення: 01.12.2022)
3. Бистрицький Є. Чому філософія має бути обов'язковою дисципліною у вишах та академічних інститутах. URL: https://blogs.pravda.com.ua/authors/bystrytsky/54c84e4990b7f/page_5/ (Дата звернення: 03.12.2022)
4. Вендік Ю. Інкубатор еліти. Чому майже всі кандидати в прем'єри Британії-з одного університету. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48678402> (Дата звернення: 04.12.2022)
5. Навчальні програми провідних ВНЗ Великобританії. URL: <https://knote.edu.ua/file/MjgxNg==/9da6cb e25f0c5b60ff4e4e2b00cca5ab.pdf> (Дата звернення: 04.12.2022)
6. Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 21 червня 2022 р. про історико-культурну складову освітнього процесу. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06.pdf> (Дата перегляду: 05.12.2022).